

КРИМСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА

e-mail: crimeahrg@gmail.com

website: crimeahrg.org

МОНІТОРИНГОВИЙ ОГЛЯД СИТУАЦІЇ З ПРАВАМИ ЛЮДИНИ В КРИМУ

ГРУДЕНЬ 2021 РОКУ

Моніторинговий огляд підготовлено
Кримською правозахисною групою на підставі
матеріалів, зібраних у грудні 2021 року

Перейти [по посиланню](#), щоб ознайомитися
з щомісячними моніторинговими оглядами
КРИМСЬКОЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ГРУПИ

Перейти [по посиланню](#), щоб ознайомитися
з тематичними оглядами та статтями
КРИМСЬКОЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ГРУПИ

ЗМІСТ

1. ВСТУП	3
2. ГРОМАДЯНСЬКІ І ПОЛІТИЧНІ ПРАВА	4
Заборона тортур.....	4
Право на свободу та особисту недоторканність.....	4
Обшуки та затримання	4
Політично умотивоване кримінальне переслідування	4
«Справа кримських мусульман».....	5
Справа Нарімана Джеляла.....	5
«Справа українських диверсантів»	6
Переслідування за звинуваченням у участі.....	6
у батальйоні ім. Н.Челебіджіхана	
Переслідування Свідків Єгови	7
Умови утримання в місцях несвободи	7
Свобода висловлювання думки.....	7
Свобода зібрань та об'єднань	7
3. ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА	8
Конвенція (IV) про захист цивільного населення під час війни.....	8
Призов осіб, котрі мешкають на окупованій території,	8
до збройних сил держави-окупанта	

1 | ВСТУП

Кримська правозахисна група (КПГ) — організація кримських правозахисників і журналістів, метою якої є сприяння дотриманню і захисту прав людини в Криму шляхом формування пильної уваги до проблем дотримання прав людини і міжнародного гуманітарного права на території Кримського півострова, а також пошуку і відпрацювання механізмів для захисту прав людини в Криму.

Діяльність **КПГ** керована, передусім, нормами основних документів у сфері прав людини, а саме: Загальною декларацією прав людини, Гельсінським Заключним Актом, Конвенцією про захист прав людини і ключових свобод, Міжнародним пактом про громадянські і політичні права, Міжнародним пактом про економічні, соціальні і культурні права тощо.

Основні завдання **КПГ**:

- 1) збір і аналіз інформації щодо ситуації з дотриманням прав людини в Криму;
- 2) широке інформування органів влади, міжнародних організацій, міжурядових структур, неурядових організацій, засобів масової інформації та інших цільових груп шляхом публікації і поширення аналітичних та інформаційних матеріалів про ситуацію з правами людини в Криму;
- 3) сприяння захисту прав людини і дотримання норм міжнародного права в Криму;
- 4) підготовка рекомендацій для органів влади та міжнародних структур в сфері прав людини;
- 5) забезпечення наявності «теми прав людини в Криму» в інформаційному просторі.

При підготовці та розповсюдженні інформації **КПГ** керується принципами об'єктивності, достовірності та своєчасності.

2

ГРОМАДЯНСЬКІ І ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

ЗАБОРОНА ТОРТУР

Активіст Наріман Аметов повідомив, що 17 грудня, після того, як його викрали співробітники ФСБ, до нього застосовували тортури електричним струмом. Удари струмом в голову тривали, доки він не погодився пройти допит на поліграфі без присутності адвоката¹.

ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ

ОБШУКИ ТА ЗАТРИМАННЯ

7 грудня після завершення терміну адміністративного арешту у приміщенні ІТТ Євпаторії був вдруге затриманий **Мустафа Сейдалієв**. З метою його затримання із Сімферополя прибув співробітник Центру з протидії екстремізму МВС РФ («Центр Е») Руслан Шамбазов, котрий склав на Сейдалієва протокол за статтями 20.3 (*Пропаганда чи публічне демонстрування символіки заборонених організацій*) та 20.29 КпАП РФ (*Виготовлення та поширення екстремістських матеріалів*). Приводом став пост у соціальній мережі ВКонтакте у 2012 році, що містить символіку партії «Хізб ут-Тахрір». Отже, законодавство РФ було застосовано ретроспективно, тому що РФ здійснює ефективний контроль на території Криму із лютого 2014 року. До Сейдалієва не допустили адвокатів. Після складання

протоколів його доправили до ІТТ Сімферополя². Наступного дня судді «Кіровського районного суду» ухвалили арештувати Сейдалієва на 10 діб³.

14 грудня у Феодосії в смт. Приморський співробітники ЗМОП (*рос. ОМОН. — ред.*) і ФСБ вчинили обшук у будинку кримського татарина **Куртумера Чалгозова**. Обшук розпочався о 5:15 ранку і здійснювався людьми в однострої ЗМОП у масках. Лише одна особа була без маски і пред'явила посвідчення оперуповноваженого ФСБ. Після обшуку затриманого відвезли у невідомому напрямку. На гарячій лінії ФСБ відмовилися повідомляти матері Чалгозова про місцеперебування її сина. О 19.00 Чалгозова відпустили. Він повідомив, що його допитували у невідомому місці у «справі Нарімана Джеліяла»⁴.

17 грудня з 5:50 ранку у такий самий спосіб сталися обшук, викрадення та допит кримскотатарського активіста зі Старого Криму **Нарімана Аметова**. Його дружина повідомила, що обшук пов'язаний зі «справою Нарімана Джеліяла»⁵. Аметов повернувся додому після допиту із застосуванням тортур біля 19:00⁶.

ПОЛІТИЧНО УМОТИВОВАНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Станом на кінець грудня **117 осіб** перебувають у місцях позбавлення волі у рамках політично мотивованого й/або релігійного

¹ <https://www.facebook.com/watch/?v=595670458174039>

² <https://www.facebook.com/lutfiye.zudiyeva/posts/10217330330365087>

³ «Кіровський районний суд» / Справи 5-825/2021 и 5-826/2021 https://kirovskiy--krm.sudrf.ru/modules.php?name=sud_delo&srv_num=1&H_date=08.12.2021

⁴ <https://www.facebook.com/crimeansolidarity/posts/1557409997959784>

⁵ <https://www.facebook.com/crimeansolidarity/posts/155926316774467>

⁶ Крим.Реалії / Затриманий після вранішнього обшуку кримський татарин Наріман Аметов повернувся додому — активісти <https://ru.krymr.com/a/news-zaderzhannyi-krymskiy-tatarin-vernulsya-domoy/31614584.html>

кримінального переслідування. Ще 4 особи, позбавленні свободи яких може бути пов'язане з політичними мотивами, перебувають під вартою. Повний список опубліковано на сайті КПГ⁷. Ще 9 осіб перебувають під домашнім арештом.

«СПРАВА КРИМСЬКИХ МУСУЛЬМАН»

Фігурантів цієї справи звинувачують у причетності до ісламських організацій⁸ або в пропаганді діяльності організацій, які в РФ визнані терористичними чи екстремістськими, але не є такими за законодавством України. Справи розглядаються з порушенням права на справедливий суд, основними доказами для суду є свідчення анонімних свідків (багато хто з них — співробітники ФСБ РФ), досудові показання свідків, котрі у подальшому в суді заявляють, що такі свідчення дали під тиском, і лінгвістичні експертизи розмов обвинувачених мусульман. Докази, надані стороною захисту, зазвичай судді не беруть до розгляду.

У грудні загальна кількість мешканців Криму, позбавлених волі у «справі кримських мусульман», склала 79 осіб. Ще 5 осіб обмежені в пересуванні: 3 перебувають під наглядом й не в змозі залишити окуповану територію, 2 — під домашнім арештом.

1 грудня суддя Південного окружного військового суду (ПОВС) Ростова-на-Дону (РФ) Різван Зубаїров за клопотанням прокурора Владислава Кузнецова продовжив термін тримання під вартою **Тофіку Абдул-газієву, Владлену Абдулкадірову, Іззету Абдуллаєву, Меджиту Абдурахманову й Біяялу Аділову** до 19 березня 2022 року⁹.

2 грудня суддя ПОВС Валерій Опанасенко за клопотанням прокурора Ігоря

Надолінського продовжив термін тримання під вартою **Сервету Газієву, Джемилю Гафарову, Аліму Карімову, Сейрану Муртазі та Ерфану Османову** до 20 березня 2022 року¹⁰.

14 грудня суддя ПОВС В'ячеслав Корсаков продовжив термін тримання під вартою **Ерверу Аметову, Осману Аріфметову, Яшару Муєдінову, Руслану Сулейманову й Рустему Шейхалієву** до 20 березня 2022 року¹¹.

17 грудня суддя Апеляційного військового суду м. Власиха (РФ) Людмила Тарлавіна залишила чинним рішення про тримання під вартою **Ернеста Ібрагімова й Олега Федорова** до 28 лютого 2022 року¹².

22 грудня «Київський районний суд Сімферополя» продовжив **Раїфу Февзієву** термін тримання під вартою до 11 квітня 2022 року¹³.

23 грудня суддя Апеляційного військового суду м. Власиха (РФ) Олександр Пересада залишив чинним рішення про тримання **Раїма Айвазова, Фархода Базарова, Ремзі Бекірова, Різи Ізетова, Шабана Умерова** під вартою до 16 лютого 2022 року¹⁴.

23 грудня суддя ПОВС Денис Галкін за клопотанням прокурора Сергія Айдінова продовжив **Ісмету Ібрагімову** термін тримання під вартою до 24 квітня 2022 року¹⁵.

СПРАВА НАРІМАНА ДЖЕЛЯЛА

Справу щодо заступника голови Меджлісу кримськотатарського народу Нарімана Джеліяла (Джеліялов згідно паспорту), Асана й Азіза Ахтемових було відкрито за звинуваченням у пошкодженні газопроводу за ст. 281 КК РФ (*Диверсія*). У справі

⁷ <https://crimeahrg.org/wp-content/uploads/2022/01/prisoners-12-2021.pdf>

⁸ У більшості випадків ця організація — «Хізб ут-Тахрір».

⁹ <https://www.facebook.com/crimeansolidarity/posts/1548738522160265>

¹⁰ <https://www.facebook.com/crimeansolidarity/posts/1549495125417938>

¹¹ <https://www.facebook.com/crimeansolidarity/posts/1558337884533662>

¹² <https://www.facebook.com/crimeansolidarity/posts/1559573851076732>

¹³ <https://www.facebook.com/watch/?v=627198638403867>

¹⁴ Апеляційний військовий суд / Справа 55К-454/2021 https://vap.sudrf.ru/modules.php?name=sud_delo&srv_num=1&H_date=23.12.2021

¹⁵ <https://www.facebook.com/crimeansolidarity/posts/1563700260664091>

зафіксовано такі незаконні методи слідства, як фактичне викрадення співробітниками ФСБ й утримання затриманих у невідомому місці з метою застосування насильства, застосування тортур, використання у справі прихованих свідків і фальсифікація доказів. Наріман Джелил публічно висловлював свою громадянську й політичну позиції, відкрито взяв участь у Саміті Кримської платформи 23 серпня 2021 р. На кінець грудня в межах цієї справи позбавлено свободи **3** осіб.

3 грудня суддя «Верховного суду Республіки Крим» («ВС РК») Костянтин Караваєв залишив чинним рішення про тримання під вартою **Нарімана Джелила** до 23 січня 2022 року¹⁶.

15 грудня адвокат Микола Полозов повідомив про те, що Наріману Джелилу було пред'явлено обвинувачення в остаточній редакції¹⁷, а саме за трьома кримінальними статтями: п. «а», «б» ч. 2 ст. 281 (скоєння диверсії організованою групою, що спричинило заподіяння значної майнової шкоди), ч. 4 ст. 222.1 (незаконне придбання, зберігання і перевезення вибухових пристроїв, вчинені організованою групою), ч. 3 ст. 226.1 КК РФ (незаконний перетин через митний кордон Митного союзу в рамках ЄврАзЕС вибухового пристрою, скоєний організованою групою).

22 грудня суддя «Київського районного суду Сімферополя» Оксана Карчевська продовжила термін тримання під вартою **Нарімана Джелила, Асана Ахтемова й Азіза Ахтемова** до 23 лютого 2022 року¹⁸.

«СПРАВА УКРАЇНСЬКИХ ДИВЕРСАНТІВ»

На кінець грудня в ув'язненні перебувають **17** осіб, котрих ФСБ РФ під час

затримання звинуватила «в підготовці диверсій, зберіганні зброї та шпигунстві». У цих справах зафіксовано незаконні методи ведення слідства й застосування тортур для отримання показань зізнання, порушення презумпції невинуватості, поширення ФСБ РФ через російські ЗМІ постановочних відео «зізнань».

3 грудня суддя Лефортовського районного суду Москви (РФ) Сергій Рябцев продовжив термін тримання під вартою Євгену Петрушину, затриманому в квітні 2021 року.¹⁹

13 грудня суддя «Сімферопольського районного суду» Дявер Берберов продовжив **Владиславу Єсипенку** термін тримання під вартою до 18 березня 2022 року²⁰. Також під час цього засідання вивчили речові докази, що підтвердило позицію захисту щодо фальсифікації доказів. 21 грудня відбулося чергове засідання у справі, на якому суддя відхилив усі клопотання адвокатів, а наступне засідання було призначено на 21 січня 2022 року.²¹

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ЗВИНУВАЧЕННЯМ У УЧАСТІ У БАТАЛЬЙОНІ ІМ. Н.ЧЕЛЕБІДЖИХАНА

На кінець грудня за звинуваченням в участі у батальйоні ім. Н. Челебіджихана позбавлено свободи **6** осіб. Офіційною причиною переслідування обвинувачених у Криму за ч. 2 ст. 208 КК РФ (Участь у незаконному збройному формуванні, яке діє в цілях, що суперечать інтересам Російської Федерації) є те, що вони не з'явилися добровільно у силові структури РФ і не заявили про свою участь у «Кримськотатарському добровольчому батальйоні імені Номана

¹⁶ КПГ / Наріман Джелил залишиться під вартою щонайменше до 23 січня <https://crimeahrg.org/uk/nariman-dzhelyal-zalishitsya-pid-vartoyu-shhonajmenshe-do-23-sichnya/>

¹⁷ КПГ / Наріману Джелилу пред'явили остаточне обвинувачення <https://crimeahrg.org/uk/narimanu-dzhelyalu-predyavili-ostatocne-obvinuvachennya/>

¹⁸ КПГ / Нарімана Джелила, Асана й Азіза Ахтемових залишили під вартою ще на місяць <https://crimeahrg.org/uk/narimana-dzhelyala-asana-j-aziza-ahtemovih-zalishili-pid-vartoyu-shhe-na-misyacz/>

¹⁹ Лефортовський районний суд. Справа 3/2-0456/2021 <https://mos-gorsud.ru/rs/lefortovskij/services/cases/criminal-materials/details/179b0e20-52a2-11ec-abal-27882ece70d2>

²⁰ КПГ / «Граната не помістилася б там, де вони її буцімто знайшли»: на засідання у справі Єсипенка обстежили докази <https://crimeahrg.org/uk/granata-ne-pomistilasya-b-tam-de-voni-ii-bucimto-znajshli-na-zasidanni-u-spravi-%d1%94sipenka-obstezhili-dokazi/>

²¹ <https://crimeahrg.org/ru/preniya-v-dele-esipenko-otlozhili-na-mesyacz/>

Челебіджіхана». Заявленим слідством доказом діяльності батальйону проти інтересів РФ є інформація зі ЗМІ, що метою створення батальйону була деокупація Криму.

1 грудня в «Київському районному суді» Сімферополя розпочалися слухання у справі колишнього першого заступника представника президента України в АР Крим **Ізета Гданова**. Він звинувачується за ч. 2 ст. 208 КК РФ. Справу розглядає «суддя» Ольга Кузнецова²². Гданов перебуває на підконтрольній Україні території.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ СВІДКІВ ЄГОВИ

На кінець грудня 2021 року в межах переслідування «Свідків Єгови» у Криму позбавили свободи **5** осіб. Ще **9** обмежені у переміщенні: **7** — під домашнім арештом, **2** — під підпискою про невиїзд.

УМОВИ УТРИМАННЯ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

1 грудня адвокат Микола Полозов повідомив, що фігурант «справи українських диверсантів» **Іван Яцкін** оголосив голодування через постійні провокації щодо нього під час етапу. У процесі обшуку на етапі співробітники СІЗО-1 Саратова у нього відібрали всі ліки, подерли єдину сумку й відмовилися дати голку з ниткою, щоб її зашити²³.

СВОБОДА ВИСЛОВЛЮВАННЯ ДУМКИ

3 грудня суддя «Київського районного суду» Сімферополя Галина Хулапова оштрафувала на 15 000 рублів блогера **Ролана Османова**, котрого затримали 4 вересня під час фіксації масових затримань учасників мирного зібрання у Сімферополі²⁴.

7 грудня був повторно затриманий координатор об'єднання «Кримська солідарність»

Мустафа Сейдалієв. Приводом став його пост у соціальній мережі, опублікований 2012 року (*докладніше у розділі «Обшуки й затримання»*). В ІТТ Євпаторії до нього не допустили адвокатів, а співробітник МВС РФ, котрий чергував у цьому ІТТ, відмовлявся визнавати, що Сейдалієв знаходиться в будівлі.

У грудні КПГ здійснила новий моніторинг блокування незалежних інтернет-ресурсів у Криму. На момент моніторингу 11 провайдерів у 11 населених пунктах цілком блокували 26 сайтів. Ще 3 сайти були доступні лише у деяких населених пунктах зі списку моніторингу. Докладніше на сайті КПГ.²⁵

СВОБОДА ЗІБРАНЬ ТА ОБ'ЄДНАНЬ

У грудні за адміністративними провадженнями, порушеними щодо учасників мирних зібрань (у вересні, жовтні та листопаді), було ухвалено:

- **12** постанов про призначення штрафів від 6 000 до 15 000 рублів. Рішення ухвалювали «судді» Олександр Вороний — 6 рішень, Сергій Деменок, Юрій Гулевич, Віктор Можелянський, Євген Пронін, Катерина Чумаченко й Галина Хулапова — по 1 рішенню;
- «суди» апеляційної інстанції затвердили **38** ухвал про призначення покарань. Рішення ухвалювали «судді»: 11 рішень — Сергій Яковлев, 10 — Любов Дяченко, 5 — Оксана Шидакова, 7 — Володимир Агін, 5 — Катерина Тимошенко.

Усі постанови було ухвалено щодо учасників мирних зібрань, що проводили кримські татари, починаючи з 4 вересня 2021 року.

²² <https://www.facebook.com/crimeaarg/posts/3048682615417359>

²³ КПГ / Український політв'язень Іван Яцкін оголосив голодування, — адвокат <https://crimeaarg.org/uk/ukra%201%97nskij-politvyazen-ivan-yaczkln-ogolosiv-goloduvannya-advokat/>

²⁴ КПГ / У Криму оштрафували кримськотатарського блогера <https://crimeaarg.org/uk/u-krimu-oshtrafuvali-krimskotatarskogo-blogera/>

²⁵ <https://crimeaarg.org/ru/v-krymu-11-provajerov-polnostyu-blokiruyut-21-sajt-ukrainskih-media/>

3

ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

КОНВЕНЦІЯ (IV) ПРО ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

ПРИЗОВ ОСІБ, КОТРИ МЕШКАЮТЬ НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ, ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА

У грудні КПГ зафіксувала **6** нових кримінальних справ щодо жителів Криму за ст. 328 КК РФ (*Ухилення від служби в Збройних силах РФ*) і **2** нових вирока, ухвалених за ст. 328 КК РФ. На кінець грудня КПГ зафіксувала за весь період окупації **281** кримінальну справу за ухилення від служби в ЗС РФ, передану на розгляд до «судів» Криму. За **269** з них вже винесено вироки, **9** перебувають на стадії розгляду, ще **3** провадження призупинено.

НАД ОГЛЯДОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Олександр Седов, аналітик Кримської правозахисної групи;

Ольга Скрипник, координатор Кримської правозахисної групи.